

Motion till riksdagen 2005/06:Ju11

av **Beatrice Ask m.fl. (m)**
med anledning av prop. 2005/06:35

Lag om omvandling av fängelse på livstid

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår regeringens proposition 2005/06:35.

Förslaget

Regeringens förslag innebär att livstidsdömda ges möjlighet till en domstolsprövning som omvandlar livstidsstraffet till ett tidsbestämt straff. Örebro tingsrätt har utsetts till den domstol som skall avgöra samtliga framställningar om omvandling av livstidsstraff i landet.

Regeringens mål med reformen är att förbättra förutsebarheten för de dömda och för kriminalvården. Man menar att verkställighetstiden därmed skall kunna användas mer effektivt och ändamålsenligt och tidigare inriktas på frigivningsförberedande åtgärder. Vidare hänvisas till rättssäkerhetsskäl genom införande av en reglerad prövning.

Regeringen hänvisar till internationella åtaganden och säger att det f.n. inte finns förutsättningar för livstidsstraffets avskaffande. Vid sidan av den nya ordningen för omvandling av livstidsstraff behålls det s.k. nådeinstitutet.

Livstidsstraffet

Det är viktigt att domstolarna utdömer väl avvägda och tydliga straff. Det är också av vikt att de utdömda påföljderna överensstämmer med det allmänna rättsmedvetandet. Av ett flertal händelser de senaste åren framgår att domstolarnas rättstillämpning kommit i otakt med allmänhetens rättsuppfattning. Vi har i annat sammanhang påpekat problemen med att svensk domstolspraxis kommit att ligga i straffskalornas lägre nivåer.

Fel! Okänt namn på

Vi anser att livstidsstraffet har en viktig funktion i påföljdssystemet, med ett betydande symbolvärde. Genom denna påföljd kan samhället markera avståndstagande från de allra svåraste brotten. Att i en tid när grova våldsoch terroristbrott dessvärre blivit vanligare mildra lagens strängaste straff, vilket regeringen föreslår, är orimligt.

Redan i dag finns möjlighet för livstidsdömda att återfå sin frihet genom nåd. Den ovisshet för den dömd som ligger i straffet är inte huvudproblemet, utan den allvarliga gärning som lett till påföljden. Uppträdande och personlig utveckling för livstidsdömda skall inte främst bindas till en kommande frigivningsprövning. Att kriminalvården måste arbeta annorlunda med intagna utan tidsbestämd påföljd är uppenbart, men kan givetvis ändå leda till human och meningsfylld verksamhet, vilket måste vara kriminalvårdens ambition.

Regeringens förslag innebär att livstidsstraffet i praktiken kommer att avskaffas. Efter en tid kommer en domstolspraxis att utvecklas, vilket oundgängligen riskerar att leda till att vissa dömda brottslingar kommer att frigges trots att det framstår som stötande. Exempelvis kan det innebära att en person dömd för terroristbrott frigges efter tolv år med hänvisning till utvecklad praxis, byggd på faktorer som skötsamhet i fängelset. I ett internationellt perspektiv kan det befaras att en sådan utveckling skadar Sveriges anseende och leder till problem. Det är viktigt att vi i Sverige inte har avsevärt mildare straff än omvärlden för de grövsta brotten. Enligt vår mening räcker det inte med det undantag regeringen förordar vad gäller domar utfärdade av internationella domstolsorgan.

Med bevarandet av dagens system uppstår inte det problemet eftersom varje ärende prövas individuellt av regeringen. En domstol däremot är och skall vara bunden av praxis och skall ändringar ske måste lagstiftning ske. I dessa fall finns det således risk att livstidsdömda brottslingar kommer nå friheten innan lagstiftningsåtgärder kan vidtas.

Förslagets svagheter i övrigt

Det är beklagligt att regeringen inte sett på frågan i ett vidare perspektiv. Någon större genomgång av påföljdssystemet har inte gjorts och inte heller har alternativ till livstidsstraffet övervägts. I ett sådant sammanhang hade det varit möjligt att överväga införande av ett längre tidsbestämt straff för vissa grova brott för att minska antalet livstidsdömda. Vi saknar också en analys av reformens konsekvenser för det allmänna rättsmedvetandet och frågor ur brottsoffrens perspektiv.

Att lagens strängaste straff skall kunna omprövas av en annan domstol är ologiskt. Just därför att det redan finns en ordning för överprövning av domar inom rättsväsendet krävs det en annan instans än domstol som tar den typ av beslut som en omvandling av en påföljd innebär. Nådeinstitutet är enligt vår mening en riktig konstruktion.

Fel! Okänt namn på

Med ett bibehållet livstidsstraff finns det ett betydande värde i att frigivning endast kan är möjligt genom nåd. Därmed ifrågasätts inte heller den tidigare domen.

Regeringens förslag uppvisar dessutom ett antal brister som inte kan negligeras. I det följande framställer vi våra synpunkter på dessa brister.

Enligt förslaget har den intagne fortfarande ha möjlighet att ansöka om nåd, vilket kan leda till parallella prövningar pågår. Detta är naturligtvis en olycklig följd ur både effektivitets- och kostnadshänsyn som förtroendet för nu föreslagna ordning.

Även valet av Örebro tingsrätt som avgörande instans är olyckligt. Enligt vårt förmenande är Kriminalvårdsnämnden bättre skickad att göra dessa typer av bedömningar. Dessutom kan valet av domstol ifrågasättas då Örebro tingsrätt saknar säkerhetssal. I detta sammanhang kan befaras att regeringen över-skattar möjligheterna av att genomföra förhandlingar med hjälp av s.k. videokonferens. Det är dessutom vår uppfattning att svåra avvägningar i domstol skall göras med parterna närvarande.

Vidare är det, som vissa remissinstanser påpekat, olyckligt att Örebro tingsrätt skall göra bedömning av ett enskilt brotts svårhetsgrad långt efter att en dom vunnit laga kraft. Regeringen säger sig ha förståelse för kritiken och menar att det inte skall vara fråga om någon förnyad straffmätning. Emellertid har domstolen vid omvandlingsprövningen att se till brottets svårhetsgrad och enligt vårt förmenande blir det oundvikligen en form av förnyad straffmätning, vilket är ologiskt. Dessutom kommer Örebro tingsrätt inte ha tillgång till färsk uppgifter och åklagaren kommer inte heller kunna förmedla den information som var relevant minst tio år tidigare.

Då tingsrättens beslut går att överklaga kan det befaras att vissa ärenden drar ut på tiden.

Att det saknas en beräkning av reformens kostnader är anmärkningsvärt. Kostnaderna kommer sannolikt att öka då både åklagare och offentligt biträde skall delta i målet. Dessutom kommer Rättsmedicinalverket att åsamkas kostnader för att utveckla nya verksamheter, såsom utredning av risken för återfall i brottslighet. De parallella systemen, liksom möjligheterna till överklaganden, förutsätter också ökade resurser.

Regeringen frångår i ett viktigt avseende utredningens förslag, nämligen i de fall en intagen varit föremål för beslut enligt 31 eller 58a § i lagen om kriminalvård i anstalt. Utredningen förslår att dessa personers ansökan om omvandling skall hanteras av regeringen då frågor om rikets säkerhet kan komma att beröras. Säkerhetspolisen befarar att all information om risken för återfall i brott inte kan presenteras vid ett domstolsförfarande med hänsyn till överenskommelser med annan stat. Regeringen vill uppenbarligen fränsäga sig även detta rättspolitiska ansvar som enligt vårt förmenande alltid skall hänföras till regeringsmakten.

Sammanfattningsvis menar vi moderater att den förändring som nu föreslås är oacceptabel då det i praktiken innebär ett avskaffande av livstidsstraffet. Vidare är det olyckligt att alternativen inte har utretts. Vi menar att dagens hantering av de livstidsdömda bör kvarstå då en regering rätteligen bör ha detta yttersta instrument för meddela nåd.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 10 november 2005

Beatrice Ask (m)

Jeppé Johnsson (m)

Hillevi Engström (m)

Anita Sidén (m)

Cecilia Magnusson (m)

Bengt-Anders Johansson (m)

Bertil Kjellberg (m)